

Research paper

The Pattern of Women's Recreational Sports in Iran

**E. Saadatifard¹, M. Javadipour², H. Honari³, M. Saffari⁴,
H. Zareian⁵**

1. PhD student of Sport Management, Sport Sciences Research Institute
2. Associated Professor of Tehran University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
3. Associated Professor of Sport Management, Faculty of Sport Sciences Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
4. Assistant Professor of Sport Management, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
5. Assistant Professor of Sport Management, Sport Sciences Research Institute, Tehran, Iran

Received: 2018/10/24

Accepted: 2019/01/27

Abstract

The aim of this study was to design a paradigm of recreational women's sport in Iran via qualitative exploratory approach- the grounded theory based on the Strauss and Corbin (1998) approach. The statistical population was all experts who had practical and scientific expertise in the field of recreational sports and women's sports and were selected using purposive sampling and snowball method. Data were collected through interviews and note-taking. After 17 interviews, the researcher got theoretical saturation. The data was analyzed using MAXQDA10 software and qualitative content analysis. The results of analysis were 417 open codes, 53 categories in axial coding and finally, 26 major categories in selective coding. The paradigmatic model included a) causal conditions such as national championship approach, different roles of women, women's lifestyle, national and international development of women's sports, nature of sport and women's citizenship rights, b) intervening conditions including cultural-social issues, Islamic bases, political issues, economical issues, management and geographical environment, c) context conditions comprising education and scientific foundations, external factors, internal factors, advertising and media, places and sports facilities, financial resources and sport management, d) strategies including principled development strategies and all-out protection of the women's sport, and e) consequences such as increasing women's participation in recreational sports with four sections like cultural and social consequences, individual consequences, economical consequences and management

-
1. Email: Saadatifard2020@gmail.com
  2. Email: Javadipour@ut.ac.ir
  3. Email: Honari_h@yahoo.com
  4. Email: Saffari.marjan@modares.ac.ir
  5. Email: Zareian.h@gmail.com

consequences. This recreational sport framework helps to sport management to achieve a comprehensive understanding of women's recreational sports using the appropriate strategies proposed to improve and compensate for backwardness and development.

Keywords: Leisure, Recreational Sports, Women, Grounded Theory.

Extended Abstract

Background and purpose

Given the central role of women in society, their recreational sports are considered as one of the major issues in the field of sport and leisure. Women encounter various restrictions on participating in sports (1). Different studies emphasize the positive effect of physical activity on the women's physical, mental and social health, and the physical activity has been introduced as an effective tool to improve the quality of life of women (2). However, in our society, we still face a lack of physical activity for various reasons such as socio-cultural conditions (3). Meanwhile, the physical and mental conditions of women require special attention to their recreational sports. The aim of this study was to design a pattern of participation in recreational sports for Iranian women through a qualitative exploratory approach-the grounded theory with the Strauss and Corbin (1998) approach.

Methods

The statistical population of the current study consisted of all experts who had practical and scientific expertise in the field of recreational sports and women's sports. The study sample was collected using purposive sampling and snowball methods. To make purposeful selection of interviewees, first, the research team provided a list of competent persons in the field of women's recreational sports. These people were selected due to their first-hand information. After that, by using the snowball method, the samples were selected and the interviewee could introduce other people who were knowledgeable and experienced in this field to participate in the present study. Sampling was continued until theoretical saturation, and no new conceptual information was obtained. Totally, 16 experts (7 females and 9 males) and a focal group consisting of 10 women (5 employees and 5 housewives, Mean age= 34) were interviewed. Interviews took 32-113 minutes (Average=72 minutes).

After data collection via an editorial approach, namely Grounded theory, the data were analyzed using MAXQDA10 software based on obtained perspectives and thoughts. In this regard, after each interview, the responses were coded openly, axially, and selectively. For determining the concepts, in fact, the open coding in which basic concepts and classes are formed was used (4). All interviews were

implemented and coded, then the open codes were created through paragraph-by-paragraph and line-by-line analysis of the existing transcripts.

Results

After analyzing the collected data, 2477 open codes with repetition (non-repetition: 417 open codes) were extracted. In axial coding as the second step of grounded theory analysis, all similar codes were located in their specific categories, and the classification of codes was divided into 53 subcategories. Selective coding was done after open and axial coding according to the grounded theory. In the current study, the axial category was systematically related to other categories as well as it presented the relationships in a narrative framework and reformed the categories that required more improvement and development. By grouping the codes, the axial codes extracted from the interviews were grouped and compared so that the main groups and aspects of each code were determined. The obtained concepts were ultimately classified into 26 major categories. In order to confirm the scientific accuracy of the present study, the accuracy of the data was evaluated based on credibility, dependability, transferability and trustworthiness (5). The description of each item is mentioned as following: 1- Credibility: In order to achieve this criterion, three different methods were used including a) data sources (selecting from various executive and academic persons who had knowledge in women's recreational activities with the confirmation of the research team), b) a variety of methods (using multiple methods from interviewing to taking notes during the research to maximize data collection procedure), and c) several analysts (performing data analysis process by two coders). 2- Dependability: To satisfy the criterion of verification, all stages of the research, especially the data analysis were documented in a detailed and comprehensive way so that if other researchers will want to continue the research in this area, they will be able to easily use the literature and documentation related to the interviews, analyses, and other research steps. 3-Transferability: In the present study, it was attempted to provide deep and analytical descriptions of the context of the study and a maximum non-repetitive extraction of this section via reviewing interviews multiple times. 4- Trustworthiness: (stability and reliability of the data over time under similar conditions), it was obtained through step-by-step repetition and measurement. To ensure the reliability of interviews, the re-test and confirmation methods (coded by 2 coders) were used and the consistency level was >60% in both of them; thus, the reliability was confirmed.

The paradigmatic model includes a) causal conditions such as national championship approach, different roles of women, women's lifestyle, national and international development of women's sports, nature of sport and women's citizenship rights, b) intervening conditions including cultural-social issues, Islamic bases, political issues, economical issues, management and geographical environment, c) context conditions comprising education and scientific foundations, external factors, internal factors, advertising and media, places and

sports facilities, financial resources and sport management, d) strategies including principled development strategies and all-out protection of the women's sport, and e) consequences such as increasing women's participation in recreational sports with four sections like cultural and social consequences, individual consequences, economical consequences and management consequences.

Discussion

This framework of recreational sports helps sport management to achieve a comprehensive understanding of women's recreational sports using the appropriate strategies proposed to improve and compensate for backwardness. Understanding these factors helps sports managers to design and accurately identify the sport fields for Muslim women with specific features. This information is possible to achieve the goals of women's recreational sports.

Keywords: Leisure, Recreational sports, Qualitative methodology, Grounded Theory, Women, IRAN

1. Anaza, E, McDowell, J. An investigation of constraints restricting urban Nigerian women from participating in recreational sport activities. *Journal of Leisure Research*. 2013; 45(3): 324-344.
2. Swann, C, Telenta, J, Draper, G, Liddle, S, Fogarty, A, Hurley, D, Vella, S. Youth sport as a context for supporting mental health: Adolescent male perspectives. *Psychology of Sport and exercise*. 2018; 35: 55-64.
3. Abbasgholizadeh, N, Abazari, M, Hazrati, S, Adham, D. Women Physical Activity and its Effective Factors Using a Social-Ecological Model. *Annals of Medical & Health Sciences Research*. 2017; 7: 438-441.
4. Corbin J, Strauss A. *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. 2008.17. Denzin NK, Lincoln YS. *Handbook of qualitative research*. 1994: Sage publications, inc.
5. Danaeifard, H, Zeinab M. Promoting validity and reliability in qualitative managerial research: a reflection on research audit strategies. *Management Research*. 2008; 1 (1). (Persian)

الگوی توسعه ورزش تفریحی زنان در ایران

الهه سعادت‌ی فرد^۱، محمد جوادی پور^۲، حبیب هنری^۳، مرجان صفاری^۴، حسین

زارعیان^۵

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی پژوهشگاه علوم ورزشی، تهران، ایران

۲. دانشیار دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. دانشیار مدیریت ورزشی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۴. استادیار مدیریت ورزشی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۵. استادیار مدیریت ورزشی پژوهشگاه علوم ورزشی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۸/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۰۷

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، طراحی الگوی ورزش تفریحی زنان در ایران بود که با رویکرد اکتشافی به صورت کیفی - از نوع گراندد تئوری بارویکرد استراس و کوربین انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق، متشکل از کلیه خبرگانی بود که در زمینه ورزش‌های تفریحی زنان تخصص علمی و عملی داشتند و با روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب گردیدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه بود. محقق پس از انجام ۱۷ مصاحبه به اشباع نظری رسید. پس از جمع‌آوری داده‌ها تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA10 و به روش نظریه داده بنیاد سیستماتیک انجام شد. حاصل تجزیه و تحلیل داده‌ها، ۴۱۷ کد اولیه در مرحله کدگذاری باز، ۵۳ مفهوم در مرحله کدگذاری محوری و ۲۶ مقوله در مرحله کدگذاری انتخابی بود که در قالب الگوی استراس و کوربین (۱۹۹۸) بدین شرح قرار گرفتند: شرایط علی شامل رویکرد قهرمانی ورزش کشور، نقش‌های مختلف زنان، سبک زندگی زنان، ماهیت ورزش، حقوق شهروندی زنان، تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان؛ شرایط واسطه‌ای شامل مسائل فرهنگی - اجتماعی، میانی اسلامی، مسائل سیاسی، مسائل اقتصادی، مدیریت کلان و محیط جغرافیایی؛ شرایط زمینه‌ای شامل آموزش و مبانی علمی، عوامل بیرونی، عوامل درونی، تبلیغات و رسانه، زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی، منابع مالی و مدیریت ورزشی؛ راهبردها شامل راهبردهای اصولی توسعه در بخش‌های ۵ گانه ورزش تفریحی و حمایت همه جانبه از ورزش زنان؛ پیامدها هم شامل افزایش مشارکت ورزش تفریحی زنان با ۴ بخش پیامدهای فرهنگی و اجتماعی، پیامدهای اقتصادی، پیامدهای فردی و پیامدهای مدیریتی. چارچوب ورزش تفریحی حاصل از این تحقیق به مدیریت ورزشی کمک می‌کند با شناخت همه جانبه ورزش تفریحی زنان، راهبردهای متناسب پیشنهادی را جهت جبران عقب‌ماندگی و توسعه آن به کار گیرد.

واژگان کلیدی: اوقات فراغت، ورزش تفریحی، زنان، نظریه داده بنیاد

1. Email: Saadatifard2020@gmail.com

2. Email: Javadipour@ut.ac.ir

3. Email: Honari_h@yahoo.com

4. Email: Saffari.marjan@modares.ac.ir

5. Email: Zareian.h@gmail.com

مقدمه

با توجه به تغییر سبک زندگی در دنیای امروز، اوقات فراغت جزو ملزومات زندگی تلقی می‌شود. از دیدگاه جامعه‌شناسان، اوقات فراغت زمانی است که فرد از الزامات عملی زندگی خود رها است و می‌تواند فعالیتی را آزادانه انتخاب کند. سه جنبه عملکردی اساسی برای فراغت وجود دارد: آرامش، سرگرمی و پیشرفت؛ فراغت عدم وجود فشار و عاری بودن از هرگونه تعهد به کار و استفاده نیروبخش و خلاقانه از وقت (تورکیدسون^۱، ۲۰۱۱، ص ۱۶). ورزش تفریحی شکلی از اوقات فراغت است که مزایای ارزنده‌ای به همراه دارد. با توجه به آرمان‌های ورزش تفریحی و درک جوامع امروز از نقش مؤثر آن در کیفیت‌بخشی به زندگی افراد جامعه، هدف برنامه‌های ورزش تفریحی به حداکثر رساندن دسترسی و مشارکت افراد به اشکال مناسب فعالیت‌های بدنی است (روس و گری^۲، ۲۰۱۰، ص ۸). ورزش تفریحی از دیدگاه مول^۳، پرداختن به مجموعه‌ای از فعالیت‌های ورزشی فرحبخش و بانشاط است که فرصت و امکان شرکت برای همه افراد را فراهم می‌آورد (مول و همکاران، ۲۰۰۵). روس و گری (۲۰۱۰) اساس ورزش تفریحی را درگیری افراد در اوقات فراغت در قالب شرکت‌کننده فعال و یا تماشای در یکی از سطوح ورزش تفریحی (آموزشی، غیررسمی، درون بخشی، برون بخشی و باشگاهی) می‌دانند. ورزش آموزشی، فعالیت‌های ورزشی تفریحی است که مهارت‌ها، قوانین و استراتژی‌ها را در محیطی علمی یا غیرعلمی تعلیم می‌دهد. ورزش غیررسمی، شامل شرکت خودانگیخته با رویکردی شخصی است که بر سرگرمی و سلامتی متمرکز است. ورزش درون بخشی، شامل ورزش‌هایی است که به شکل لیگ، مسابقات و رویدادها با شرایط خاص خود و در حیطه یک سازمان برگزار می‌شود. ورزش برون بخشی، شرکت ساختاریافته افراد در ورزش‌های تفریحی است که برای شرکت‌کنندگان فرصت رقابت با شرکت‌کنندگان دیگر سازمان‌ها را فراهم می‌آورد. باشگاه‌ها معمولاً توسط جمعی از افراد با علایق مشترک تأسیس می‌شوند و از نظر برنامه اجرایی، با هم متفاوتند و هدف آنها فراهم‌آوری درجات مختلفی از تعاملات و شرکت در ورزش‌ها برای اعضاست تا علایق و سطوح مهارتی‌شان را در فعالیت‌های ورزشی تسهیل و تقویت کنند (مول، ۲۰۰۵؛ روس و گری، ۲۰۱۰). خصیصه اصلی مدیریت ورزش تفریحی نیز تمرکز آن بر شرکت ورزشی توده مردم است (روس و گری، ۲۰۱۰، ص ۲۹۰).

با توجه به تحولات قرن حاضر و مطرح شدن اوقات فراغت و تفریح به عنوان نیاز خاص جوامع بشری، چالش در یادگیری بیشتر در این حوزه در سطح جهان نشان دهنده اهمیت آن‌ست. از آن‌جا که

-
1. Torkildsen
  2. Ross & Gray
  3. Mull, et al.

فعالیت‌ها و عواقب این حوزه حقیقتاً زندگی همه انسان‌ها را در طول عمر ایشان تحت تأثیر قرار می‌دهد به عنوان حوزه‌ای قدرتمند مطرح می‌گردد (هیومن کینتیک^۱، ۲۰۰۶). در راستای توسعه ورزش تفریحی و دستیابی به نتایج مثبت حاصل از آن (کا، و همکاران^۲، ۲۰۱۸) محققین متعددی از منظرهای مختلف در جوامع مدنظر خود به طراحی مدل در ارتباط با توسعه ورزش تفریحی پرداخته‌اند (ایم و همکاران^۳، ۲۰۱۵). به عنوان مثال ون تایکوم^۴ (۲۰۰۸) از دیدگاه اروپایی به بررسی تفاوت‌های فردی و بین‌المللی مشارکت در ورزش پرداخت و مدلی اجتماعی-اقتصادی برای مشارکت در ورزش معرفی نمود. بر اساس این مدل لایه‌های مؤثر بر مشارکت اجتماعی افراد در ورزش به ترتیب از بیرون به درون شامل اوضاع فرهنگی و اجتماعی-اقتصادی ملی، محیط فیزیکی و محیط اجتماعی فرد بود. چانگ و همکاران^۵ (۲۰۱۳)، تحقیقی با هدف تعیین مدل موانع مشارکت ورزش‌های تفریحی دانشجویان دانشگاه چینی در هنگ‌کنگ انجام دادند و مدل ۷ عاملی (روانشناسی، دانش، علاقه، حمایت اجتماعی، دسترسی، امکانات و زمان) با ۲۳ گویه را تأیید کردند. مدل ایرانی ورزش همگانی ارائه شده توسط صفاری و همکاران (۱۳۹۴) در ۳ سطح (زمینه‌ای، مدیریتی و رفتاری) به بررسی عوامل مؤثر بر گسترش آن پرداخت و آصفی و همکاران (۱۳۹۲) به طراحی مدل نهادینگی پرداختند و چهار بعد سازمانی، گروهی، محیطی و فردی از مدل استخراج شد. قابل ذکر است در این مدل‌های موجود توسعه ورزش برای همه افراد جامعه به‌طور کلی دیده شده و مورد ارزیابی قرار گرفته است. زنان به عنوان حداقل نیمی از جمعیت جهان، نقش‌های مهم و محوری در جوامع ایفا می‌کنند. محدودیت‌های پیش‌روی شرکت در فعالیت‌های ورزشی برای زنان در دنیا شامل محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی (آنازا و مک‌دوئل^۶، ۲۰۱۳)، محدودیت‌های مالی و امکاناتی (العیسی^۷، ۲۰۱۲)، محدودیت‌های انسانی و تخصصی و محدودیت‌های ساختاری و مدیریتی (هوانگ^۸، ۲۰۱۲) و ... بوده است. علی‌رغم این‌که یافته‌های متعدد مؤید مؤثر بودن فعالیت‌بدنی بر سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی زنان در تمامی دوره‌های زندگی است و به عنوان ابزاری کارآمد جهت ارتقاء سطح کیفی زندگی ایشان در نظر گرفته می‌شود (اسوان و همکاران^۹، ۲۰۱۸ و کا و همکاران، ۲۰۱۸). اما هم‌چنان در جامعه ما همانند بسیاری از جوامع دیگر به دلایل مختلفی از جمله شرایط فرهنگی-اجتماعی حاکم

-
1. HumanKinetics
  2. Carr, et al.
  3. Eime, et al.
  4. Van Tuyckom
  5. Chung & et al.
  6. Anaza & McDowell
  7. Al-Eisa
  8. Huang, et al.
  9. Swann, et al.

بر جامعه (اتقیاء، ۲۰۰۷؛ پناهی و صداقت‌زادگان‌اصفهانی، ۲۰۱۲)، با نبود و یا کمبود فعالیت بدنی در میان زنان مواجه هستیم (عباسقلی‌زاده، ۲۰۱۷؛ تقدیسی و همکاران، ۲۰۱۳). این در حالی است که وضعیت سلامت جسمانی و روانی زنان می‌طلبد که توجه ویژه‌ای به ورزش تفریحی ایشان شود. زنان ایرانی در طول تاریخ، فرصت کافی برای مشارکت فعال در ورزش را نداشته‌اند زیرا همواره مرزهایی در برابر زنان ترسیم شده و این مرزها نقش اجتماعی ایشان را تحت تاثیر قرار داده است. هر چند با گذر زمان تحولاتی اتفاق افتاد و زنان بیشتر به دنبال تحقق حقوق شهروندی خود هستند اما هم‌چنان با وضعیت مطلوب ورزش تفریحی زنان فاصله داریم. با توجه به اهمیت موضوع، تحقیقات متعددی تاکنون به بررسی و تشریح موانع و راهکارهای توسعه ورزش تفریحی زنان در ایران پرداخته‌اند، برخی از این محققین به عواملی مختلفی مانند کمبود امکانات ورزشی ویژه زنان کمبود مربیان متخصص، عدم فرهنگ و کمبود آگاهی ورزشی (اتقیاء، ۲۰۰۷)، گران بودن امکانات ورزشی و وجود مشکلات اقتصادی (مومنی و همکاران، ۲۰۱۴؛ اتقیاء، ۲۰۰۷)، عدم توجه کافی مسئولان به ورزش زنان، وجود فرهنگ مردمحوری، کمبود وقت و عدم سرمایه‌گذاری لازم در توسعه اماکن ورزشی زنان (مومنی و همکاران، ۲۰۱۴)، عوامل روان‌شناختی، اجتماعی-فرهنگی، مدیریتی و اماکن و تجهیزات (قهرمانی و همکاران، ۲۰۱۳) و ... اشاره نموده‌اند.

از آنجا که در کشورهای غیرمسلمان نحوه و شکل حضور زنان و مردان در جامعه تقریباً مشابهت دارد، الگوهای کلی ارائه شده برای هر دو جنسیت مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اما لزوم بررسی اختصاصی مقوله ورزش تفریحی در بخش زنان کشور مسلمان ما با در نظرگیری شرایط فرهنگی کشورمان، می‌تواند به‌واسطه وجود محرومیت‌ها و شرایط این حوزه (اتقیاء، ۲۰۰۸) که منجر به ایجاد فاصله میان وضعیت موجود زنان جامعه با وضعیت مطلوب ایشان در قیاس با مردان ایرانی و زنان جوامع پیشرو در عرصه ورزش تفریحی شده است، مورد توجه خاص قرار گیرد تا از این طریق بتوان روند پیشرفت را تسریع و عقب‌ماندگی ورزش تفریحی زنان را جبران کرد. از طرف دیگر قابل ذکر است که مدل‌های موجود در قالب ورزش همگانی است و بدان به عنوان یک کل نگریسته‌اند و در هیچ‌کدام به‌طور ویژه به سطوح مختلف ورزش تفریحی (ورزش آموزشی، ورزش غیررسمی، ورزش درون‌بخشی، ورزش برون‌بخشی، ورزش باشگاهی) پرداخته نشده است این در حالی است که با توجه به گستره قلمرو ورزش-های تفریحی توجه به سطوح مختلف آن، بسیار مهم و تأثیرگذار قلمداد می‌شود. با توجه به مطالب ارائه شده، نیاز به الگویی بر مبنای سطوح پنج‌گانه ورزش تفریحی جهت تشریح چارچوب ورزش تفریحی ویژه حوزه زنان احساس می‌شود. از این رو پرداختن به این مقوله و ارائه الگویی جامع برای توسعه ورزش تفریحی زنان در کشور، ضرورت می‌یابد. در این راستا محقق با هدف توسعه ورزش

تفریحی در میان زنان ایرانی به دنبال پاسخ به این سؤال برآمد که الگوی توسعه ورزش تفریحی زنان در ایران چگونه است؟

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از حیث نوع، کیفی (از نوع گراند تئوری- با رویکرد استراس و کوربین)؛ از حیث نتیجه، کاربردی و از حیث هدف، اکتشافی است. جامعه آماری تحقیق، متشکل از کلیه خبرگانی بود که در زمینه ورزش‌های تفریحی و ورزش زنان تخصص علمی و عملی داشتند. این متخصصان آگاه، مشغول به فعالیت در بخش‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و اجرایی موضوع تحقیق بودند و در دو قالب مدیران و متخصصان اجرایی و صاحب‌نظران، اعضاء هیئت‌علمی و فارغ‌التحصیلان مقطع دکتری، قرار گرفتند.

در این تحقیق برای انتخاب نمونه، از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند^۱ و گلوله برفی^۲ استفاده شد. جهت انتخاب هدفمند مصاحبه شونده‌ها در ابتدا لیستی از افراد توانمند در حوزه ورزش تفریحی زنان توسط گروه تحقیق تهیه شد. این افراد به‌واسطه اطلاعات دست اولی که درباره این پدیده داشتند و یا به دلیل این‌که پدیده مورد نظر را تجربه کردند و دیدگاه‌های خاصی درباره آن داشتند، انتخاب شدند. سپس با هر خبره تماس تلفنی جهت هماهنگی برقرار شد. در صورت ابراز تمایل ایشان برای مصاحبه، راهنمای مصاحبه جهت آگاهی کلی ایشان نسبت به موضوع مصاحبه ارسال و سپس در زمان مقرر جهت انجام مصاحبه مراجعه شد. در ادامه نمونه‌گیری روش گلوله برفی به‌کار گرفته شد. بدین‌صورت که شرکت‌کنندگان اگر افراد دیگری را می‌شناختند که در زمینه مورد بررسی دارای تجربیات و دیدگاه‌هایی بودند، برای شرکت در مطالعه معرفی می‌کردند. نمونه‌گیری تا جایی ادامه یافت که گروه تحقیق به این نتیجه رسیدند که اشباع نظری اتفاق افتاده است؛ یعنی اطلاعات مفهومی جدیدی، به‌دست نمی‌آید. برای انجام تحقیق حاضر از جامعه مدنظر، مجموعاً با ۱۶ خبره (۷ زن و ۹ مرد) و یک گروه کانونی (۱۰ زن تحصیل‌کرده رشته تربیت بدنی) مصاحبه شد. هر مصاحبه شامل سئوالات کلی در مورد ورزش تفریحی زنان در کشور بود. سئوالات تحقیقی و کاوشگرانه برای روشن شدن اطلاعات و کسب اطلاعات تکمیلی مورد استفاده قرار گرفت.

---

1. Purposive sampling
2. Snowball

جدول ۱- ویژگی افراد مصاحبه شده تحقیق

ردیف	جایگاه و موقعیت شغلی و اجتماعی	تحصیلات	جنسیت	شماره	جایگاه و موقعیت شغلی و اجتماعی	تحصیلات	جنسیت
۱	عضو هیئت علمی دانشگاه و اجرایی فدراسیون	دکتری	زن	۱۰	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری	زن
۲	مسئول اجرایی فدراسیون روستایی و بازی‌های بومی-محلی	دکتری	مرد	۱۱	مسئول اجرایی فدراسیون روستایی و بازی‌های بومی-محلی	دکتری	مرد
۳	مسئول اجرایی فدراسیون ورزش همگانی	دکتری	مرد	۱۲	عضو هیئت علمی و اجرایی فدراسیون	دکتری	مرد
۴	مسئول اجرایی فدراسیون ورزش همگانی	پزشک	مرد	۱۳	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مرد
۵	عضو هیئت علمی و اجرایی دانشگاه	دکتری	زن	۱۴	فارغ التحصیل مقطع دکتری در حیطه مرتبط	دکتری	زن
۶	عضو هیئت علمی و اجرایی دانشگاه و فدراسیون همگانی	دکتری	زن	۱۵	مسئول اجرایی فدراسیون روستایی و بازی‌های بومی-محلی	کارشناسی ارشد	زن
۷	عضو هیئت علمی و اجرایی دانشگاه	دکتری	مرد	۱۶	عضو هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مرد
۸	عضو هیئت علمی و اجرایی فدراسیون	دکتری	مرد	۱۷	گروه کانونی (متاهل: ۸، مجرد: ۲)	دکتری: ۳ کارشناسی ارشد: ۷	زن
۹	مسئول اجرایی سازمان ورزش	دانشجو دکتری	زن				

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار MAXQDA10 و به روش نظریه داده بنیاد^۱ سیستماتیک (الگوی پارادایمی استراس و کوربین-۱۹۹۸) انجام شد. جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در مطالعات گراند تئوری از ابتدای کار به صورت موازی و همزمان با هم پیش می‌روند (استراس و کوربین^۲، ۱۹۹۰). تحلیل داده‌ها بعد از شروع اولین گام‌های جمع‌آوری داده‌ها آغاز گردید. سپس عقاید و اندیشه‌های استخراج شده، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها را هدایت کرد. این فرایند تا انتهای پژوهش ادامه یافت. بدین دلیل که عقاید، مفاهیم و سئوالات جدید به طور مرتب تولید گردید تا محقق را به مفاهیم و منابع جدید داده، هدایت کند. در این راستا پس از انجام هر مصاحبه، موارد مطرح شده پیاده‌سازی و به روش‌های باز، محوری و انتخابی کدگذاری شدند.

تحلیل داده‌ها برای تعیین مفاهیم در واقع همان کدگذاری باز است که مفاهیم اولیه و طبقات شکل می‌گیرند. هدف اصلی از کدگذاری باز مفهوم‌سازی و طبقه‌بندی داده، است. بر همین اساس پژوهشگران با مطالعات مکرر، دقیق و موشکافانه متن مصاحبه، مفاهیم را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. بدین شکل که همه یافته‌ها و معانی احتمالی موجود در داده‌ها را در نظر گرفته و به داده‌ها برچسب مفهومی اطلاق شد. برای ساخت مفاهیم مورد اشاره، داده‌ها به بخش‌های قابل مدیریت تفکیک شدند. نام‌گذاری مفاهیم، یا محقق ساخته و یا برگرفته از واژه‌های مصاحبه شونده بود. لازم به ذکر است این برچسب‌ها ثابت نبود و قابل تغییر بودند. در جدول ۱ نمونه‌ای از کدگذاری باز قرار داده شده است.

جدول ۱- نمونه‌ای از کدگذاری باز

کد استخراجی	عبارت معنایی	جمله
هژمونی ورزش مردانه در	تلویزیون-پوشش	شاید بزرگ‌ترین مانع ورزش زنان ما تلویزیون! که اکثراً فوتبال مردان رو پخش می‌کنه. چرا باید اخبار ورزش زنان سر ظهر باشه! یعنی نقش ورزش زنان ما که نیمی از جمعیت کشورند همینقدره! بنظر من باید در تایم‌های مختلف اخبار، ورزش زنان ارائه بشه.
تلویزیون	حداکثری فوتبال مردان-	
تبعیض جنسیتی در	وقت نامناسب اخبار	
پوشش رسانه‌ای ورزش	ورزش زنان - پوشش	
زنان	خبری در ساعات مختلف	
لزوم پوشش خبری		
حداکثری ورزش زنان		

حاصل تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده، ۴۱۷ کد اولیه یا کدباز (با احتساب تعداد تکرارهای آنها: ۲۴۷۷ کد باز) بود. در مرحله بعد (کدگذاری محوری) جهت دسته‌بندی بیشتر با مقایسه مداوم کدها و داده‌های خام براساس تشابه و تفاوت، کدهای مشابه در یک طبقه کنار هم قرار گرفتند و در

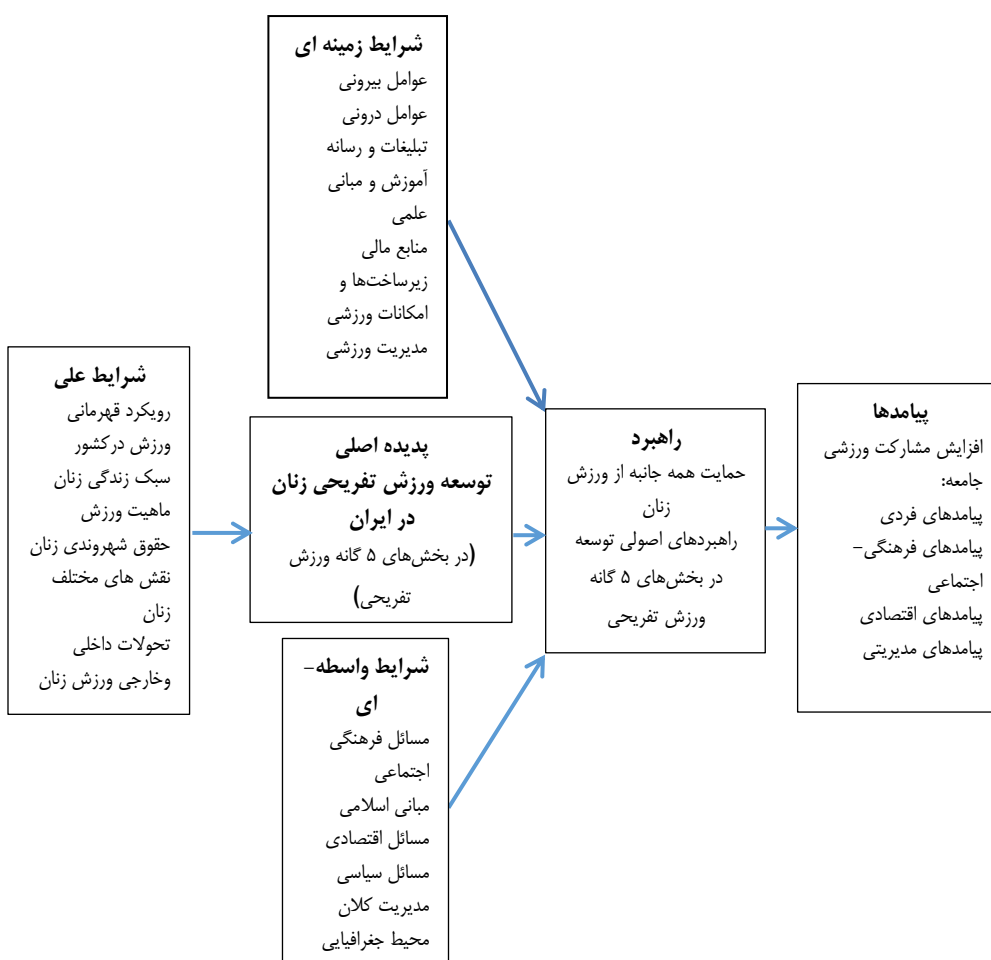
1. Grounded Theory
2. Strauss & Corbin

۵۳ مفهوم دسته‌بندی شدند. در مرحله نهایی (کدگذاری انتخابی) مصادیق و مفاهیم به دست آمده نهایتاً در ۲۶ مقوله اصلی دسته‌بندی شدند.

جدول ۲- کدهای حاصل از مراحل کدگذاری محوری و انتخابی

تعداد	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	تعداد	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	تعداد		
		وضعیت ورزش زنان	۲۸	۱	بودجه	۱		
۱۳	سیک زندگی زنان	سلامت جسمانی و روانی زنان	۲۹		منابع مالی	درآمدهای	۲	
		سیک زندگی خانواده	۳۰		مسائل اقتصادی	مسائل اقتصادی	۳	
		عوامل بیرونی	۳۱	۳	تبلیغات و رسانه	تبلیغات	۴	
ماهیت ورزش	۳۲	اطلاع رسانی	اطلاع رسانی		۵			
ماهیت ورزش	۳۳	رسانه	رسانه		۶			
۱۶	نقش‌های زنان	نقش‌های اجتماعی	۳۴	۴	زیرساخت و امکانات	۷		
		نقش‌های خانوادگی	۳۵		دسترسی آسان	دسترسی آسان	۸	
۱۷	راهبردهای اصولی توسعه	جذابیت و تنوع	۳۶	۵	مدیریت ورزش	۹		
		نگهداشت در ورزش	۳۷		منابع انسانی	منابع انسانی	۱۰	
		راهبردهای مناسب	۳۸		مدیریت یکپارچه	مدیریت یکپارچه	۱۱	
		توسعه ورزش غیررسمی	۳۹		شایسته سالاری	شایسته سالاری	۱۲	
		جشنواره های تفریحی خانوادگی	۴۰		فرصت مدیریتی به زنان	فرصت مدیریتی به زنان	۱۳	
		پتانسیل ورزش های بومی محلی	۴۱		۶	فضای مدیریتی حاکم	فضای مدیریتی حاکم	۱۴
		توسعه ورزش درون سطحی	۴۲	مدیریت کلان		فرهنگ سازمانی	۱۵	
		باشگاه داری اصولی	۴۳		ملاک عملکرد	ملاک عملکرد	۱۶	
۱۸	عوامل درونی	عوامل درونی	۴۴	۷	رویکرد قهرمانی در کشور	رویکرد قهرمانی در کشور	۱۷	
۱۹	محیط جغرافیایی	محیط جغرافیایی	۴۵	۸	مبانی اسلامی	مبانی اسلامی	۱۸	
		محیط زیست	۴۶		فرهنگ	فرهنگ	۱۹	
۲۰	تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان	تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان	۴۷	۹	مسائل فرهنگی- اجتماعی	مسائل اجتماعی	۲۰	
۲۱	افزایش میزان مشارکت	افزایش میزان مشارکت	۴۸		۱۰	آگاهی و آموزش	آگاهی و آموزش	۲۱
۲۲	مزایای اجتماعی افزایش مشارکت	مزایای اجتماعی افزایش مشارکت	۴۹	آموزش و مبانی علمی		مبانی علمی	۲۲	
۲۳	مزایای فردی افزایش مشارکت	مزایای فردی افزایش مشارکت	۵۰	۱۱	حمایت همه جانبه	تمهیدات و حمایت‌های دولتی	تمهیدات و حمایت‌های دولتی	۲۳
۲۴	مزایای فرهنگی افزایش مشارکت	مزایای فرهنگی افزایش مشارکت	۵۱			حمایت‌های غیردولتی	حمایت‌های غیردولتی	۲۴
۲۵	مدیریت و افزایش مشارکت	مدیریت و افزایش مشارکت	۵۲			قوانین و مقررات	قوانین و مقررات	۲۵
۲۶	حقوق شهروندی زنان	حقوق شهروندی زنان	۵۳			۱۲	مسائل بین المللی	مسائل بین المللی
				سیاست داخلی	سیاست داخلی		۲۷	

استراس و کوربین از واژه‌هایی به‌نام پارادایم کدگذاری استفاده کرده‌اند که به منظور توصیف مجموعه مفاهیمی به‌کار می‌رود که زمینه‌ساز ارتباط و اتصالات بین موضوعات مورد نظر فرایند تحقیق است. این پارادایم بر مواردی از قبیل شرایط علی- پدیده- شرایط زمینه‌ای- شرایط مداخله‌ای- راهبردها و پیامدها متمرکز است (استراس و کوربین، ۱۹۹۰). شکل روایت‌گونه از الگوی پارادایمی ورزش تفریحی زنان ایرانی در زیر ارائه می‌گردد:

شکل ۱- الگوی ورزش تفریحی زنان ایرانی

در تحقیق حاضر، جهت تأیید دقت علمی، صحت و استحکام داده‌ها قابلیت اعتماد (شامل قابلیت اعتبار، قابلیت اتکا، قابلیت انتقال) و قابلیت اطمینان مورد ارزیابی قرار گرفت (دانایی فرد و مظفری،

۲۰۰۸). **قابلیت اعتبار:** در این مطالعه جهت نیل به این معیار سه روش منابع داده متعدد (در تحقیق حاضر با انتخاب نمونه‌ها از اقصاء مختلف اجرایی و دانشگاهی مطلع در زمینه ورزش تفریحی زنان) با تأیید گروه تحقیق) سعی شد از منابع مختلف استفاده گردد؛ روش‌های متعدد (از روش‌های مصاحبه و یادداشت‌های عرصه در طول تحقیق برای جمع‌آوری حداکثری داده‌ها استفاده شد)؛ تحلیل‌گران متعدد (روند تحلیل داده‌ها توسط دو کدگذار انجام گردید) مدنظر قرار گرفت. **قابلیت اتکا:** در این مطالعه جهت نیل به معیار قابلیت تأیید، تمامی مراحل انجام تحقیق به‌ویژه مراحل تحلیل داده‌ها در تمام مسیر به‌صورت مشروح و مبسوط ثبت شد. **قابلیت انتقال:** با مرور متعدد مصاحبه‌ها، توصیفات عمیق و تحلیلی از بستر مطالعه و استخراج حداکثری کدها، این بخش نیز پوشش داده شود. **قابلیت اطمینان:** در تحقیق حاضر قابلیت اطمینان که به معنای پایداری و پایایی داده‌ها در طول زمان و شرایط مشابه است، از طریق تکرار گام به گام و حسابرسی صورت گرفت. برای پایایی مصاحبه‌ها از روش بازآزمون و تأییدپذیری (کدگذاری توسط ۲ کدگذار) استفاده گردید. در هر دو روش میزان توافق بیش از ۶۰ درصد (۸۲٪ و ۷۸٪) بود. بدین ترتیب قابلیت اطمینان مورد تأیید قرار گرفت. در زیر جدول پایایی بین کدگذار و فرمول محاسباتی ارائه می‌گردد:

جدول ۳- پایایی بین دو کدگذار و فرمول محاسباتی درصد پایایی

ردیف	شماره مصاحبه	کدها (بدون تکرار)	تعداد کل	توافقات	تعداد	پایایی بین دو کدگذار	
						توافقات	تعداد عدم (درصد)
۱	۱	۵۲	۲۱	۱۰	۰٫۸۰		
۲	۱۱	۴۷	۱۷	۱۳	۰٫۷۲		
۳	۱۶	۶۹	۲۸	۱۳	۰٫۸۱		
کل	-	۱۶۸	۶۶	۸۸	۰٫۷۸		

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های تحقیق حاضر حاکی از آن است که الگوی پارادایمی توسعه ورزش تفریحی زنان ایران بدین شرح است: شرایط علی، حوادث یا وقایع تأثیرگذار بر لزوم گسترش ورزش تفریحی زنان ایران است که براساس نتایج این تحقیق شامل نقش‌های مختلف زنان، سبک زندگی زنان، ماهیت ورزش، حقوق شهروندی زنان، رویکرد قهرمانی ورزش در ایران و تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان است. شرایط

زمینه‌ای، شرایطی تخصصی است که راهبردها در آن شرایط به اداره پدیده مدنظر، که توسعه ورزش تفریحی زنان است، می‌پردازد (دانایی فرد، الوانی و آذر، ۲۰۱۲) و هدف این بخش ارائه مجموعه‌ای خاص از ویژگی‌هاست که به پدیده توسعه ورزش تفریحی زنان تعلق دارند، مطابق با نتایج این تحقیق شامل آموزش و مبانی علمی، عوامل بیرونی، عوامل درونی، منابع مالی و فضاها و امکانات ورزشی است. شرایط واسطه‌ای، اثر شرایط علی را بر مشارکت زنان در ورزش‌های تفریحی تحت تأثیر قرار می‌دهد و به صورت عمومی برای اجرای راهبردها تسهیل‌کننده یا مانع محسوب می‌شود (دانایی فرد، الوانی و آذر، ۲۰۱۲) و در این تحقیق شامل مسائل فرهنگی-اجتماعی، مبانی اسلامی، مسائل سیاسی، مسائل اقتصادی، مدیریت کلان، تبلیغات و رسانه و محیط جغرافیایی است. پدیده اصلی الگو، توسعه ورزش تفریحی زنان و راهبردها برای توسعه ورزش تفریحی زنان شامل حمایت همه‌جانبه و راهبردهای اصولی توسعه است. پیامد نیز در نهایت افزایش مشارکت ورزشی جامعه با ۴ زیربخش پیامدهای فرهنگی و اجتماعی، پیامدهای اقتصادی، پیامدهای مدیریتی و پیامدهای فردی است. شرایط علی: نقش‌های مختلف زنان، ماهیت ورزش، سبک زندگی زنان، رویکرد قهرمانی ورزش در ایران، حقوق شهروندی زنان و تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان.

نقش‌های مختلف زنان: زنان تشکیل دهنده بیش از نیمی از جمعیت کشورند. از منظر ویژگی‌های خاص زنانه یعنی فیزیک بدنی و از طرفی مسائلی مثل زنانگی، بارداری، شیردهی و فرزندپروری همگی می‌طلبند که به نیازهای زنان توجه ویژه شود. بخشی از نقش‌ها مثل خانه‌داری و تربیت فرزندان نیز جزو مسائلی است که به سبب فرهنگ به زنان ایرانی با شدت بیشتری تحمیل شده و به واسطه فرهنگ مردسالاری زنان ملزم به دوش کشیدن بار سنگین کارهای روزمره‌خانه و مسائل فرزندپروری شده‌اند. از طرف دیگر به سبب بالا رفتن سطح تحصیلات، تغییر سبک زندگی و مسائل اقتصادی روز، بسیاری از زنان شاغلند و بار مسئولیت سنگین‌تری را به دوش می‌کشند. در این راستا بررسی حیطه-های مختص زنان بسیار اهمیت می‌یابد. مونی‌ز و همکاران^۱ (۲۰۱۴) معتقد به برآوردهای مجزا برای زنان و مردانه است؛ زیرا اکثر تفاوت‌های اقتصادی و جمعیت‌شناختی-اجتماعی انعکاس‌دهنده تفاوت‌های رفتاری وابسته به جنسیت است. اثر منفی ازدواج و بچه‌داری بر میزان مشارکت در ورزش و فعالیت‌های فرهنگی در زنان بیشتر مشاهده شده است. نتایج تحقیق سیت و همکاران^۲ (۲۰۰۸) حاکی از آنست که کمبود وقت، منابع یا مهارت‌ها و کمبود حمایت خانواده و دوستان از مهم‌ترین موانع مشارکت آنها بود.

---

1. Muñiz & et al.

2. Sit & et al.

سبک زندگی زنان: مطابق با نتایج این تحقیق، سطح فعالیت بدنی زنان جامعه پایین‌تر از مردان است و با مشکلات و آسیب‌های بیشتری در جامعه مواجهند. فقر حرکتی معزلی است که جامعه ماشینی امروز با آن روبروست و کاهش فعالیت بدنی و افزایش الگوهای تغذیه‌ای ناسالم مسائلی است که مردم کشورهای مختلف با آن روبرو هستند (اسچالن کورف و سیفکن^۱، ۲۰۱۸). تحقیقات موجود در ارتباط با سلامتی زنان ایرانی حاکی از وجود بی‌حرکی زنان (عباسقلی‌زاده، ۲۰۱۷)، روآوری زنان به اعتیاد (رحیمی موقر، ۲۰۰۴) و ... است. تأثیر مثبت ورزش بر سلامت جسم و روان جامعه و ارتقای سطح کیفی زندگی افراد در تحقیقات مختلف (کا و همکاران، ۲۰۱۸، ایم و همکاران، ۲۰۱۵) به کرات تأیید شده است. منیروزمان و همکاران^۲ (۲۰۱۶) در تحقیق خود به بررسی سطوح فعالیت بدنی بزرگسالان بنگلادشی پرداختند. طبق بررسی زنان عموماً بی‌حرکت‌تر از مردان بودند (۴۳٫۶ درصد در برابر ۱۵٫۴ درصد). نقش ورزش در اوقات فراغت ایشان بسیار اندک بود. عباسقلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیق خود به پایین بودن سطح فعالیت بدنی زنان اردبیلی اشاره نمود و بر ضرورت ترغیب زنان به ورزش و طراحی برنامه‌های آموزشی برای ترویج ورزش تأکید می‌کنند.

ماهیت ورزش: نتایج این تحقیق بر نقش مفید ورزش بر سلامت جامعه، ارتقای سطح کیفی زندگی، بهبود ایفای نقش و بهبود خودپنداره زنان اشاره داشت. از طرفی خبرگان اذعان داشتند که ورزش ماهیتی خدمت‌محور دارد و باید به گونه‌ای ارائه شود تا مشارکت فرد ادامه یابد اما عدم وجود نگاه سیستمی که لازمه حفظ افراد در ورزش است جزو ضعف‌های مدیریت ورزشی ما برشمرده می‌شود. تأثیر مثبت ورزش بر سلامت جسم و روان جامعه و ارتقای سطح کیفی زندگی افراد در تحقیقات مختلف از جمله در تحقیقات اسوان و همکاران (۲۰۱۸) و ایم و همکاران (۲۰۱۴) تأیید شده است. نتایج تحقیق هسو^۳ (۲۰۱۸) نشان می‌دهد رابطه سه گانه‌ای بین فعالیت بدنی، خودپنداره جسمانی و کیفیت زندگی در افراد مسن‌تر وجود دارد.

رویکرد قهرمانی ورزش در ایران: به نظر صاحب‌نظران در این تحقیق، رویکرد عملی ورزش در کشور ما قهرمانی و کسب مدال است، این درحالی است که کشورهای پیشرو در درجه اول برای بعد سلامتی ورزش، برنامه‌ریزی می‌کنند. تمرکز بر مدال‌آوری باعث شده بخش تفریحی ورزش تحت شعاع قرار گیرد، درحالی‌که فدراسیون‌ها باید از بودجه بخش تفریحی خود در جهت آسان‌سازی رشته و فراهم‌آوری شرایط بازی برای افراد با سنین مختلف در محلات و پارک‌ها بهره گیرند.

---

1. Schultenkorf & Siefken
2. Moniruzzaman, et al.
3. Hsu

حقوق شهروندی زنان: نتایج این تحقیق حاکی از آنست که یکی از چالش‌های ورزش تفریحی، بحث برابری جنسیتی است و زنان در بخش مشارکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی در جامعه با محدودیت‌هایی مواجه هستند. این عامل مورد تأیید تحقیق روزبهرانی و همکاران (۲۰۱۴) نیز قرار گرفته است. این نابرابری‌ها باعث نقض حقوق شهروندی زنان در طی تاریخ شده است و هر جا که صلاحدید مردانه اقتضا کرده زنان با محرومیت‌ها و محدودیت‌ها روبرو شده‌اند؛ به عنوان مثال: در اختیار قرار گرفتن بهترین زمان‌ها، مکان‌ها و امکانات ورزشی به مردان و ... البته این مسائل در جوامع مختلف وجود داشته است و نتایج تحقیق سینداک و وچنویک^۱ (۲۰۱۲) مؤید آنست.

تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان: مطابق با نتایج تحقیق حاضر، تحولات داخلی در زمینه ورزش زنان مانند قهرمانی زهرا نعمتی، قهرمانی فوتسال‌یست‌های دختر و ... همگی جزو تحولاتی است که نشانه ظرفیت و اشتیاق دختران امروزیست. توسعه ورزش تفریحی می‌تواند به پرورش و شناخت افراد علاقمند و توانمند در رشته‌های مختلف ورزشی کمک کند. این در حالیست که تحولات ورزش زنان در خارج از کشور، روند مشارکت رو به رشد زنان در رویدادها، حضور پررنگ‌تر زنان در میدانی بین‌المللی و توجه بیشتر به نتایج آنها نیز مسئله‌ایست که نمی‌توان بدان بی‌توجه بود و جریانی است که عدم توجه بدان باعث عقب ماندن از روند جهانی، محقق نشدن انتظار زنان و دختران آگاه‌تر امروزی و انگ عقب‌ماندگی به کشور می‌شود.

شرایط واسطه‌ای: مسائل فرهنگی-اجتماعی، مبانی اسلامی، مسائل سیاسی، مسائل اقتصادی، مدیریت کلان و محیط جغرافیایی.

مسائل فرهنگی-اجتماعی: مطابق با نتایج این تحقیق، کلیشه‌های فرهنگی-اجتماعی حاصل تربیت خانواده، جامعه و مدرسه است که باعث شکل‌گیری فرهنگ اجتماعی شده و این کلیشه‌ها حاصل باورها و ریشه در گذشته دارد. این درحالیست که در طول زمان مسائل فرهنگی-اجتماعی اثر منفی بر مشارکت ورزشی زنان ایران داشته و در تحقیقات مختلف به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موانع پیش‌روی زنان ایرانی (میرغفوری، ۲۰۰۹) و دیگر جوامع (آنزا و مک‌دوئل، ۲۰۱۳) شناسایی شده است. از انواع موانع فرهنگی می‌توان به وجود فرهنگ مردمحوری در جامعه و جامعه ورزشی، نگرانی از نگرش منفی دیگران و وجود تفکر تأثیرات منفی ورزش بر ظاهر زنانه و ... اشاره کرد.

مبانی اسلامی: در جامعه ما رعایت اصول و مبانی اسلام و حفظ حجاب مطرح است. نتایج تحقیق حاضر مؤید این مطلب است که علی‌رغم تأکید اسلام به نشاط، سلامتی و ورزش در جامعه، از اسلام و قواعد آن استفاده سلیقه‌ای می‌شود و این امر تأثیر خود را بر روی حضور زنان در ورزش تفریحی و

1. Sindik & Vojnovic

نگاه آنان گذاشته است. خصوصاً در مناطق کوچک‌تر که به بسیاری از محدودیت‌هایی که محصول فرهنگ است با نگاه دینی بدان نگریسته می‌شود. در تحقیق میرغفوری (۲۰۰۹) به ترس از آسیب رسیدن به اعتقادات مذهبی اشاره شده است، این در حالیست که در تحقیق لنیس و پفیستر^۱ (۲۰۱۷) کمبود تجارب ورزشی-تفریحی قبلی و محیط زندگی، عامل محدودیت شرکت زنان در ورزش‌های تفریحی معرفی شده است و در دین اسلام توضیحی جهت عدم مشارکت در ورزش‌های تفریحی وجود نداشت. در ادامه به نقل‌قولی مرتبط حاصل از مصاحبه‌ها اشاره می‌گردد: "در ارتباط با شرایط اسلامی تعابیر مختلفی در جامعه وجود دارد. محقق به اسم صادق آیینی وند متون اسلامی اصلی را تفسیر می‌کند و در آن آنچه از محدودیت تعریف می‌شود را با استناد به متون رد می‌کند، پس در واقع هر کجا خواسته شده آزادی به زنان داده شده و هر جا خواستن از وی سلب شده! پس با حفظ چارچوب های خاص اسلامی، این امکان وجود دارد که هیچ آسیبی به موضوع ورزش و فراغتشان وارد نشود" «م:۱۴».

مسائل اقتصادی: موضوع مهمی است که بر روی مشارکت ورزشی شهروندان مؤثر است (چپا، ۲۰۱۱) و در کشور در حال توسعه ما، مشکلات اقتصادی و حل آنها از اولویت بیشتری برخوردارست زیرا در تحقیقات مختلف بر سهم این بخش در مشارکت اقشار مختلف جامعه تأکید شده است (روزبهرانی، ۲۰۱۴). تحقیقات مختلفی عوامل اقتصادی (روزبهرانی، ۲۰۱۴)، طبقه اقتصادی افراد و میزان درآمد آنها (موتمنی، ۲۰۱۴) را مؤثر بر ورزش تفریحی زنان در کشور دانسته‌اند. هزینه استفاده از اماکن ورزشی غیردولتی و هزینه ایاب و ذهاب (کشکر و احسانی، ۲۰۰۷)، کمبود و گرانی وسایل و فضاهای ورزشی زنان (اتقیا، ۲۰۰۷) درآمد کم و محدودیت‌های مالی (چپا، ۲۰۱۱) و ... بر فعالیت ورزشی زنان در سنین مختلف اثرگذار بوده است و مانعی برای مشارکت در ورزش‌های تفریحی زنان قلمداد می‌شوند.

مسائل سیاسی: مطابق با نتایج این تحقیق، تغییر و تحولات سیاسی در کشور بر بعد ورزشی جامعه اثرگذار است. به عنوان مثال، روابط سیاسی کشور و تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی علیه ایران، بر میزان هزینه و اختصاص بودجه به ورزش تفریحی اثر می‌گذارد. از طرفی نگرش سیاستمداران به ورزش تفریحی و بالاخص ورزش تفریحی زنان نیز بر جایگاه ورزش زنان در جامعه، نوع هزینه‌کرد در ورزش زنان، اختصاص بودجه به آن، انتخاب مدیران سازمان‌های ورزشی و ... تأثیر می‌گذارد و این به نوبه خود می‌تواند توسعه ورزش تفریحی زنان را تحت تأثیر قرار دهد. نقش عوامل سیاسی بر ورزش

---

1. Lenneis & Pfister
2. Cheah

تفریحی در تحقیقات داخلی دیگر نیز تأیید شده است (صفاری، ۲۰۱۶). برانسون و همکاران^۱ (۲۰۰۱) نیز عوامل سیاسی و محیطی را مؤثر بر فعالیت بدنی در ایالات متحده آمریکا دانستند. محیط جغرافیایی: نتایج این تحقیق مؤید آنست که در بحث ورزش کشور به آمایش سرزمین و تفاوت‌های اقلیمی توجه کارشناسی لازم نمی‌شود. زیرساخت‌ها و امکانات متناسب با جمعیت و شرایط و به‌طور عادلانه در مناطق شهری و روستایی توزیع نشده است. از طرفی فرهنگ مناطق مختلف می‌طلبد که برای هر منطقه متناسب با ویژگی‌های قومی و محلی آن برنامه‌ریزی و شرایط حضور زنان در ورزش‌های تفریحی فراهم شود. از طرفی افزایش فضاهای سبز با هدف توسعه ورزش تفریحی نیز کمک شایانی به حفظ محیط زیست می‌کند. نقش محیط زیست بر ورزش تفریحی در تحقیق صفاری (۲۰۱۶) تأیید شده است.

مدیریت کلان: فضای مدیریتی حاکم، فرهنگ سازمانی و ملاک عملکرد زیربخش‌های فضای مدیریت کلان کشور است. فرهنگ سازمانی حاکم بر سازمان‌ها به‌گونه‌ای است که مدیران به ورزش تفریحی کارکنان و خانواده‌های ایشان اهمیتی نمی‌دهند. این درحالیست که حمایت قانونی لازم از زمان ورزش کارکنان وجود ندارد و به نوعی قانون به مدیران آزادی انتخاب می‌دهد. از طرفی خبرگان معتقدند ملاک عملکرد ابزاری مناسب برای نهادینه کردن این موضوع است؛ یعنی چنانچه در ملاک ارزیابی عملکرد سازمان‌ها میزان گرایش به ورزش تفریحی کارکنان گنجانده شود و سازمان‌ها ملزم به ارائه گزارش سالیانه‌ای در جهت فعال‌سازی کارکنان زن شوند؛ این امر اهمیت یافته و اجرا می‌شود. مدیریت شهری مسئله دیگری است که بر روی فعالیت بدنی شهروندان تأثیرگذار است. بافت شهری و مبلمان شهری ما، منطبق با اصول فعالیت بدنی نیست. از طرفی مسیر پیاده‌روها نیز باید مناسب پیاده‌روی افراد با تمام شرایط (مسن، کودک، معلول و ...) باشد. راهکار توسعه ورزش تفریحی و فعالیت بدنی رفع اشکالات فنی در مبلمان شهری است که باعث القای کم‌حرکی می‌شود. در تحقیقات مختلف نیز به مسائل مدیریتی به عنوان موانع پیشروی ورزش تفریحی زنان تأکید شده است؛ به عنوان مثال در تحقیق غفوری و همکاران (۲۰۱۲) و میرغفوری، صیادی و همکاران (۲۰۰۹) عدم توجه مسئولان به ورزش زنان در جامعه از موانع مؤثر بر مشارکت کمتر زنان در ورزش برشمرده شد و کریمی و باقری (۲۰۰۹) نحوه مدیریت و برنامه‌ریزی ورزش در سطح کلان را مانعی بر سر مشارکت تفریحی زنان دانستند.

شرایط زمینه‌ای: آموزش و مبانی علمی، عوامل بیرونی، عوامل درونی، رسانه و تبلیغات، زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی، منابع مالی و مدیریت ورزشی.

1. Brownson & et al.

آموزش و مبانی علمی: نتایج این تحقیق بر نقش بااهمیت آموزش در وضعیت حال و آینده جامعه تأکید دارد. آموزش در دو بخش آموزش عموم مردم و آموزش مدیران و مربیان می‌تواند منجر به تغییر باور و نگرش در جامعه، افزایش آگاهی در ارتباط با فواید سلامتی ورزش، یادگیری شیوه‌های صحیح فعالیت بدنی و ... شود. قابل ذکر است درک اهمیت ورزش در زندگی و قرارگیری آن در برنامه روزانه افراد، نیاز به آموزش از سنین پایین دارد. در سطح جامعه نیز نیاز به تربیت نیروی انسانی متخصص در ورزش‌های تفریحی است، افرادی مطلع و متخصص که بتوانند در بوستان‌ها و فضاهای ورزشی به مردم آگاهی دهند و با متناسب سازی ورزش با شرایط فردی شرایط تجربه‌ای لذت‌بخش و مستمر را برای زنان فراهم آورند. در این راستا لزوم تربیت نیروی علمی متخصص در دانشگاه‌ها در ورزش تفریحی ضرورت دارد. هم‌راستا با نتایج تحقیق حاضر، فقدان آگاهی کافی زنان از فواید سلامتی و اهمیت ورزش جزو مواردی بود که در تحقیق چیا^۱ (۲۰۱۱) مورد تأیید قرار گرفته است.

عوامل بیرونی: نتایج تحقیق حاضر حاکی از آنست که نگرش، ممانعت و تشویق‌های خانواده از فعالیت‌های ورزشی فرزندان و وجود ورزش در برنامه زندگی خانواده، تأثیر شایان توجهی در میزان مشارکت دارد. تحقیقات مختلف همسو با این نتایج نیز مؤید اهمیت عوامل بیرونی هستند از جمله موانع خانوادگی که می‌توان به تعهدات خانوادگی، مخالفت والدین و همسر با ورزش، ورزش نکردن اعضای خانواده، وضعیت اقتصادی خانواده، مراقبت از فرزند و وظایف خانه‌داری و ترس والدین از افت تحصیلی دختران اشاره کرد (میرغفوری، ۲۰۰۹). از طرفی عوامل بین فردی که به رابطه فرد با همسالان، دوستان، همکاران و جامعه ارتباط دارد در گرایش زنان به ورزش تفریحی نقش دارد و از عوامل مؤثر بر مشارکت زنان است. تحقیقات آنازا و مک‌دوئل (۲۰۱۳) و کشر و احسانی (۲۰۰۷) موانع بین فردی (مثل نبود همراه و روابط اجتماعی) را در مشارکت زنان تأیید کرده‌اند.

عوامل درونی: با توجه به وجود ویژگی‌های فیزیولوژیکی خاص زنانه و خصوصیات روان‌شناختی ایشان، سلايق مختلف، باورها و ویژگی‌های فردی، ضرورت دارد تنوعی از ورزش‌ها با شرایط مختلف فراهم گردد تا زنان و دختران انگیزه یابند و متناسب با علایق و ویژگی‌های خود به ورزش مناسب بپردازند. بر اساس نتایج تحقیقات مختلف موانع شخصی زنان ایرانی شامل نداشتن انگیزه لازم، تنبلی و بی‌حوصلگی، کمبود علاقه، خجالتی بودن و عدم خودباوری و اعتماد به نفس زنان (میرغفوری، ۲۰۰۹) ناآگاهی، توانایی و مهارت، علاقه، آمادگی و سلامتی (احسانی و عزب‌دفتران، ۲۰۰۳) و ... است.

رسانه و تبلیغات: رسانه به عنوان ابزاری قوی می‌تواند در ایجاد فرهنگ ورزش در اجتماع بسیار تأثیرگذار باشد. رسانه علی‌الخصوص تلویزیون در ارتباط با ورزش زنان به شدت سوگیری دارد و هژمونی مردانه بر کلیه برنامه‌ها و اخبار ورزشی حاکم است. لازم است فرهنگ‌سازی از طریق تبلیغات

ورزش زنان در اماکن عمومی (رسانه، پارک‌ها، اتوبوس‌های شهری و ...)، الگوسازی زنان ورزشی موفق در رسانه و استفاده تبلیغاتی از آنها و ... در دستورکار قرار گیرد. تحقیقات مختلف نیز بر تأثیر مثبت تبلیغات هدفمند بر گرایش به ورزش تفریحی اذعان داشته (مایلز، ۲۰۰۱ و بومن، بلیو و همکاران، ۲۰۰۱) و همچنین به سهم اندک ورزش زنان از پخش تلویزیونی علی‌رغم افزایش حضور ورزشی زنان، اشاره شده است (کوکی، ۲۰۱۳).

زیرساخت‌ها و امکانات ورزشی: جزو عوامل مؤثر بر میزان مشارکت زنان در ورزش تفریحی در کشورهای مختلف محسوب می‌شود (چیا، ۲۰۱۱ و هانگ، ۲۰۱۲). در تحقیقات مختلف از عوامل مربوط به امکانات شامل عدم دسترسی به فضاها و سالن‌های ورزشی مناسب زنان، کمبود و گرانی وسایل ورزشی زنان، نامناسب بودن وقت فعالیت اماکن ورزشی (میرغفوری، ۲۰۰۹)، کمبود وسایل نقلیه و حمل و نقل عمومی (احسانی و عزب‌دفتران، ۲۰۰۳)، عدم سرمایه‌گذاری لازم در توسعه اماکن ورزشی زنان (مومنی و همکاران، ۲۰۱۴) و ... یاد شده است. یافته‌های این تحقیق علاوه بر تأیید موارد فوق‌الذکر، مؤید این مطلب است که در دسترسی به امکانات و زیرساخت‌ها بین زنان و مردان عدالت رعایت نمی‌شود. از لحاظ کیفی و کمی، بهترین زمان‌ها و امکانات در اختیار مردان است.

منابع مالی: در تحقیق حاضر منابع مالی از زیربخش‌های بودجه و درآمدزایی شکل گرفت. طبق نتایج حاصل از این تحقیق، میزان بودجه و اعتبارات تخصیصی کم به ورزش بانوان و عدم سرمایه‌گذاری لازم در توسعه اماکن ورزشی مناسب زنان از عوامل بازدارنده توسعه ورزش تفریحی زنان است که در تحقیقات کریمی و باقری (۲۰۰۹)، مومنی، همتی و همکاران (۲۰۱۴) و میرغفوری، صیادی تورانلو و همکاران (۲۰۰۹) نیز تأیید شده است. در این راستا اختصاص بودجه کافی از مهم‌ترین راه‌کارهای توسعه ورزش تفریحی در جامعه است و این به عنوان نتیجه در تحقیق آفرینش خاکی و همکاران (۲۰۰۵) و عادل‌خانی و همکاران (۲۰۱۲) نیز آمده است. خبرگان معتقد بودند بودجه تخصیصی به ورزش تفریحی با توجه به اهمیت آن در سطح جامعه، همچنان کافی نیست. از طرفی از میزان بودجه موجود در سطوح مختلف جامعه، دانشگاه و سازمان‌ها، بخش اعظم آن صرف بخش مردان شده و به نسبت جمعیت تقسیم نمی‌شود. از طرفی بودجه بخش همگانی فدراسیون‌ها هم در این بخش معمولاً هزینه نمی‌شود. همه این مسائل مانعی بر سر راه توسعه مطلوب ورزش تفریحی زنان است. رویکرد پیشگیرانه در مبحث سلامت جامعه نیز موضوعی شعارگونه در جامعه ماست. متأسفانه نگاه بلندمدت وجود ندارد و به جای صرف هزینه در بخش ورزش تفریحی، بودجه‌ای قابل ملاحظه در بخش درمان

-
1. Miles
  2. Bauman, Bellew & et al.
  3. Cooky

جامعه صرف می‌شود. درآمدزایی ورزش زنان نیز بخش مهمی است. یکی از ضعف‌های ورزش زنان در جامعه ما که بر روی توسعه آن نیز تأثیر گذاشته، بازاریابی در این حوزه است. بخش زنان پتانسیل‌های خاص خود را دارند و با توجه به گستردگی جامعه مخاطب، مدیران ورزشی در جذب اسپانسرهای مرتبط و مناسب در این حوزه ناکام بوده‌اند. در حالی که صنایع مختص زنان و صنایع مرتبط با اقلام و لوازم منزل و خانه‌داری می‌توانند در حوزه ورزش زنان کسب منفعت کرده و متقابلاً حمایت ایشان به عنوان اسپانسر باعث رشد و توسعه ورزش تفریحی و قهرمانی زنان شود. با درآمدزا شدن حوزه ورزش زنان، امکان استقلال تصمیم‌گیری برای مدیران این بخش فراهم می‌شود و در ابعاد مختلف پیشرفت حاصل می‌شود.

مدیریت ورزشی: نتایج تحقیق حاضر حاکی از آنست که در بخش مدیریت ورزشی کشور مدیریت مردسالارانه حکم‌فرماست. این امر باعث شده، شایسته‌سالاری اتفاق نیفتاد و در برابر حضور زنان مقاومت شود. مدیریت زنان در ورزش در حال حاضر در دو قالب انحصاری معاونت زنان در وزارتخانه و نواب رئیس در فدراسیون‌ها قرار دارد. نکته قابل تأمل اینست که اگر زنان شایستگی و استحقاق دارند چرا به جای ریاست، نائب رئیسی به ایشان تعلق می‌گیرد. از طرفی برخی خبرگان معتقد بودند که نائب رئیسی زنان باعث شده کلیه مسائل مربوط به بخش زنان فدراسیون برعهده این بخش قرار گیرد و مابقی فدراسیون عملاً به امورات مردان بپردازند که این خود به ضرر ورزش زنان است. عده‌ای هم معتقد بودند در وضعیت فعلی مدیریتی زنان در ورزش، این نائب رئیسی‌ها از عدم حضور زنان در عرصه بهتر است. واقعیت دیگری که در ارتباط با ورزش زنان وجود دارد حواشی تهدید کننده آنست، حواشی که بخشی از آن از مسائل فرهنگی نشأت می‌گیرد و بخشی از آن حاصل تفکرات مدیران مرد است. به همین سبب در بسیاری از مواقع مدیران مرد به بهانه احتمال بروز این گونه حواشی، مانعی بر سر مسیر توسعه ورزش زنان هستند. مسئله دیگر، رویکرد فعلی مدیریت ورزش در سطوح بالایی، ورزش قهرمانی است و مدیران در پی دستیابی به مدال و قهرمانی، تمرکز خود را به این بخش معطوف می‌کنند و به بخش تفریحی اهمیت لازم را نمی‌دهند. در حالی که همواره سخنانی که بیشتر شعارگونه هستند در زمینه ورزش تفریحی خصوصاً زنان مطرح شده، اما به صورت عملی تحقق نمی‌یابد. وجود بخش‌های مختلف تصمیم‌گیر ورزشی در کشور و تعدد مدیریت‌های مستقل در ارگان‌های مختلف، معزل دیگری است که مسبب بسیاری از موازی‌کاری‌ها و صرف انرژی و هزینه‌هایی است که متناسب با آن شاهد بازدهی لازم نیستیم. در راستای نتایج حاصله، در تحقیق موتمنی، همتی و همکاران (۲۰۱۴) به عدم توجه کافی مسئولان به ورزش زنان و وجود فرهنگ مردمحوری در مدیریت ورزش اشاره شد و میرغفوری، صیادی و همکاران (۲۰۰۹) نیز به عدم توجه مسئولان به ورزش زنان در جامعه تأکید داشته‌اند. آصفی و همکاران (۲۰۱۳) در تحقیق خود از نیروهای انسانی تأثیرگذار بر

توسعه ورزش همگانی در کشور، وجود مدیران و کارکنان شایسته و متخصص در بخش ورزش همگانی را برمی شمرد.

براساس نتایج حاصل از این تحقیق، راهبردها و چند اقدام مقتضی توسعه ورزش تفریحی زنان بطور عمومی و در پنج سطح مختلف آن (آموزشی، غیررسمی، درون سطحی، ورزش برون سطحی و باشگاهی) به شرح ذیل است:

راهبرد عمومی: تدوین برنامه راهبردی توسعه ورزش تفریحی زنان - فرهنگ سازی عمومی در جامعه جهت اشاعه ورزش تفریحی زنان - به کارگیری تمهیدات لازم جهت اشاعه ورزش تفریحی زنان

اقدامات مقتضی: تدوین و اجرای برنامه راهبردی جهت تعیین مسیر راه توسعه، تمهیدات و حمایت های دولتی (سوبسید، حمایت های غیرمادی، حمایت های دولتی از ورزش تفریحی، حمایت ارگان ها از ورزش تفریحی زنان)، حمایت های غیردولتی (حمایت خانواده و اطرافیان، سمن ها، بخش خصوصی)، قوانین و مقررات (قوانین حمایتی از ورزش زنان) از اقدامات کلی و حمایتی برای همه سطوح است، در ادامه به راهبردهای مؤثر در توسعه هر بخش ورزش تفریحی به صورت تفکیک شده پرداخته می شود:

راهبرد ورزش آموزشی: استقرار نظام جامع آموزشی نوین و کارآمد، تحقیق و توسعه ورزش تفریحی زنان - طراحی و استقرار نظام جامع نیروی انسانی ورزش تفریحی زنان

اقدامات مقتضی: با توجه به نتایج تحقیق حاضر، برای توسعه ورزش آموزشی نیاز به نظام جامع آموزشی برای ورزش کشور است و اجرای موارد زیر ضرورت دارد: به روزرسانی آموزش رشته های مختلف، به روزرسانی انواع ورزش های فعال در سیستم های آموزشی از قبیل آموزش و پرورش و آموزش عالی با توجه به نیاز و علایق مخاطبان امروز، برنامه ریزی مدیریت ورزش باید برای هر مرحله زندگی افراد جامعه (مثلاً ورزش برای دوران بارداری و ..)، الگو کردن زنان قهرمان ورزشی، فراهم آوری محیط های جذاب ورزشی در آموزش و پرورش، ارائه سوبسید و تسهیلات برای دختران دانشجو جهت شرکت در کلاس های آموزشی فوق برنامه، تربیت نیروی متخصص و کاربلد و به کارگیری صحیح ایشان جهت اشاعه ورزش تفریحی.

راهبرد ورزش غیررسمی: تسهیل شرایط حضور عمومی زنان جامعه در ورزش تفریحی

اقدامات مقتضی: مطابق با نتایج تحقیق حاضر، در ورزش غیررسمی، باید دسترسی آسان، ایمن و ارزان فراهم شود تا افزایش مشارکت حاصل شود. قاعدتاً برای فعال کردن جمعیت میلیونی نیاز به طیف وسیعی از ورزش ها متناسب با سلیقه و ویژگی های افراد است. از طرفی باید فدراسیون ها با تسهیل رشته های خود شرایط تجربه آن را در قالب ورزش تفریحی برای عموم فراهم آورند. به عنوان نمونه شطرنج خیابانی، میزهای فوتبال دستی در اماکن عمومی و ... افزایش فضاهای روباز باعث افزایش مشارکت گروهی از زنان می شود. رفع اشکالات فنی در مبلمان شهری است و استاندارد شدن

پیاپیاده‌روها باعث افزایش پیاده‌روی در سنین و شرایط جسمانی مختلف می‌شود. فراهم‌آوری شرایط ایمن جهت دوچرخه‌سواری، اسکیت و ... در بوستان‌ها و خیابان‌ها باعث افزایش ورزش غیررسمی می‌شود.

راهبرد ورزش درون‌سطحی و برون‌سطحی: به‌کارگیری تمهیدات سازمانی برای توسعه ورزش تفریحی کارکنان زن و خانواده‌های ایشان

اقدامات مقتضی: نتایج تحقیق حاضر حاکی از آنست که فراهم‌آوری محیط‌های جذاب ورزشی و ارائه سوبسید به کارکنان زن و خانواده‌های ایشان در سازمان‌ها بسیار مؤثر است. مدیریت ورزشی باید با تقسیم کار و کاهش موازی‌کاری‌ها سازمان‌ها را جهت‌دهی کرده تا تسهیلات خود را در جهت خدمات‌دهی ورزش تفریحی ارائه دهند. از طرفی قرارگیری ورزش زنان در شاخص‌های ارزیابی عملکرد سازمان راهی بسیار مؤثر در توسعه ورزش تفریحی زنان شاعل است. سازمان‌ها در ارتباطات بین سطوح مختلف مشکل دارند، این امر باعث شده مسابقات صرفاً بین کارکنان یک ارگان برگزار شده و این تعداد و تنوع مسابقات تفریحی را کاهش می‌دهد.

راهبرد ورزش باشگاهی: تمهیدات حمایتی نظارتی از باشگاه‌ها- تحولات مقتضی در باشگاه‌ها
اقدامات مقتضی: مطابق با نتایج تحقیق، ورود رشته‌های جذاب و مورد پسند دختران و کاهش محدودیت‌های زمانی و امکاناتی در دسترسی به باشگاه‌ها بسیار راهگشا خواهد بود. لازم است همراستا با دیگر کشورها، باید هر فدراسیون باشگاه‌های تخصصی خود را راه اندازی کند. لازم است باشگاه‌های تخصصی هر رده سنی و شرایط خاص وجود داشته باشد. مثلاً باشگاه برای مبتلایان به ام اس و ...، باشگاه اختصاصی کودکان و ... از طرفی لازم است سوبسیدهایی جهت تشویق باشگاه‌های زنانه در نظر گرفته شود، باشگاه‌هایی که در تمام ساعات کاری به زنان خدمات ورزشی مناسب و جذاب ارائه دهند. توزیع رشته‌های ورزشی مختلف از نظر جمعیت و از نظر رشته نیز متناسب نیست. سیستم نظارتی قوی برای بازرسی از کیفیت خدمات ورزشی باشگاه‌ها و متناسب‌سازی بسیار ضرورت دارد.

پیامدهای حاصل از توسعه ورزش تفریحی زنان: مرور و تحلیل مصاحبه‌ها در بخش نتایج نشان می‌دهد پیامد توسعه ورزش تفریحی زنان، افزایش میزان مشارکت جامعه در ورزش تفریحی خواهد بود که به چهار بخش پیامدهای فرهنگی و اجتماعی، پیامدهای اقتصادی، پیامدهای مدیریتی و پیامدهای فردی قابل تقسیم است.

پیامدهای فردی شامل دو زیر بخش بهبود سلامت فردی و ارتقای سطح رضایتمندی شخصی است. ارتقاء سلامت فردی حاصل بهبود سلامت روانی، کاهش استرس و افسردگی، بهبود سلامت جسمانی، تناسب اندام خواهد بود و ارتقاء رضایتمندی فردی شامل احساس لذت از زندگی، ایجاد شور و نشاط فردی، افزایش سطح امید به زندگی، بهبود کیفیت زندگی و کسب تجارب جدید است. در تحقیقاتی

مختلفی پیامدهای فردی مشارکت ورزشی مورد تأیید قرار گرفته است؛ از جمله در تحقیق ثالثی (۲۰۱۱) مشارکت ورزشی باعث پیشرفت در کلیه ابعاد شادی در زنان یائسه شد. در تحقیق ایم^۱ (۲۰۱۴) رابطه مثبت میان سلامت جسمانی با سطوح فعالیت بدنی تفریحی مورد تأیید قرار گرفت. پیامدهای فرهنگی و اجتماعی، شامل دو زیربخش پیامدهای فرهنگی و پیامدهای اجتماعی است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد پیامدهای اجتماعی توسعه ورزش تفریحی زنان در جامعه شامل کاهش بزهکاری اجتماعی، افزایش بازدهی اجتماعی، ایجاد شور و نشاط عمومی، افزایش ارتباطات و تعاملات اجتماعی، تشویق و گرایش دیگر اعضای خانواده به ورزش تفریحی خواهد بود. پیامدهای فرهنگی شامل فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی، ارزش شدن ورزش و ورزشکار، تبلیغ و ترویج ورزش توسط زنان در خانواده و جامعه است. یکی از تحقیقات موید، پژوهش وود^۲ (۲۰۱۱) است که از عوامل شروع مشارکت و استمرار در ورزش را ایجاد فرهنگ گروهی در مشارکت ورزشی دانست.

پیامدهای اقتصادی، شامل دو زیر بخش نتیجه اقتصادی بر زندگی فردی و نتیجه اقتصادی بر زندگی اجتماعی است. نمود این بخش در زندگی فردی شامل کاهش هزینه‌های درمانی (جسمی-روانی) و کمک به اقتصاد خانواده است. نمود آن در بخش اجتماعی شامل کاهش هزینه‌های درمانی تحمیلی به دولت، کمک به اقتصاد جامعه و صرف بودجه در بخش‌های عمرانی و همچنین افزایش بازدهی اجتماعی است. یکی از تحقیقات مؤید، پژوهش کوتس^۳ (۲۰۰۷) است که نشان می‌دهد از میان اثرات مستقیم اقتصادی ورزش می‌توان ایجاد فرصت‌های شغلی مرتبط را از مهم‌ترین اثرات اقتصادی صنعت ورزش و سایر صنایع مرتبط به‌شمار آورد.

پیامدهای مدیریتی شامل زیربخش‌های مدیریت بهینه اماکن و فضاهای ورزشی، برنامه‌محور شدن سازمان‌های مرتبط، جلوگیری از موازی‌کاری‌های سازمانی، افزایش امکانات و فضاهای ورزش تفریحی، اشتغال‌زایی، تحقق وظیفه ملی رسانه نسبت به ورزش زنان است. مدیریت بهینه اماکن و فضاهای ورزشی منجر به استفاده بهتر از اماکن، زیرساخت‌ها و امکانات موجود در راستای ارتقای ورزش تفریحی می‌شود. در تحقیق حسینی و همکاران (۲۰۱۳) نشان داده شده که هر چه تسهیلات بیشتری در دسترس باشد، میزان فعالیت جسمانی افراد جامعه بیشتر خواهد بود.

باتوجه به نتایج حاصل از این پژوهش می‌توان بر ضرورت توسعه ورزش تفریحی زنان ایرانی که یکی از گزینه‌های مؤثر اوقات فراغت است تأکید کرد. زیرا اوقات فراغت و ورزش تفریحی به عنوان عاملی مبارز جهت رویارویی با انواع بیماری‌ها، خلأها و کمبودهای اجتماعی مطرح است (کا و همکاران، ۲۰۱۷؛ سوان و همکاران، ۲۰۱۸ و هسو، ۲۰۱۸). مرور تحقیقات نشان می‌دهد زنان و دختران ایرانی

1. Eime
2. Wood
3. Coates

به اندازه کافی دارای فعالیت بدنی مفید نیستند و این زنگ خطری برای سلامت جامعه محسوب می‌شود (عباسقلی‌زاده، ۲۰۱۷). در سالیان اخیر ارتقاء سلامت به یک رویکرد مبتنی بر محیط تبدیل شده که سلامت فرد را در چارچوب اکولوژیکی قرار می‌دهد (هریس و گروت جانس^۱، ۲۰۱۲). این بدان معناست که رفتار فرد به سادگی قابل تفسیر نیست و علاوه بر مسائل درونی، باید به محیط فیزیکی و اجتماعی که فرد در آن زندگی می‌کند، توجه داشت (بائومن و همکاران^۲، ۲۰۱۲). با توجه به الگوی حاصل، در طی زمان عدم یکسانی حقوق مردان و زنان باعث عدم تحقق حقوق شهروندی زنان جامعه شده است. از طرفی با فراگیری سبک زندگی غیرفعال، کاهش سلامت جسمانی و روانی خصوصاً افزایش افسردگی، اضطراب و ... اتفاق افتاده است و با توجه به نقش‌های مختلفی که برعهده زنان جامعه ماست بی شک بی‌توجهی به این مهم باعث کاهش نشاط اجتماعی می‌شود. این در حالی است که ماهیت تأثیرگذار ورزش تفریحی در تحقیقات مختلف تأیید شده است و تحولات داخلی و خارجی ورزش زنان در داخل و خارج می‌طلبد که در راستای توسعه ورزش تفریحی زنان گام‌های اساسی برداشته شود. این امر نیازمند تغییر نگرش عملی مدیران بالادستی به سوی ورزش تفریحی است. الگوی حاصل با معرفی بستر فعلی ورزش تفریحی زنان و ارائه کاستی‌ها و نیازمندی‌ها می‌تواند درک عمیق و شناختی روشن از وضعیت فعلی ورزش تفریحی زنان ایرانی با توجه به ویژگی‌های فرهنگی دینی حاکم بر جامعه برای تصمیم‌گیران این عرصه فراهم آورد. از طرفی شناسایی این عوامل منجر به ارائه راهبردهای مؤثر جهت جبران عقب‌ماندگی موجود شده و در صورت اجرای راهبردها، پیامدهای حاصل را معرفی می‌کند. از آنجا که تاکنون چنین چارچوب فراگیری مختص زنان ایرانی وجود نداشته است و جهت جبران عقب‌ماندگی‌های ورزش تفریحی زنان نیاز به شناختی عمیق و صحیح از این حیطه بود، این پژوهش انجام گرفت. با توجه به ابعاد به دست آمده برای توسعه ورزش تفریحی زنان و زیرمقوله‌های مربوط به آن، پیشنهاد می‌گردد در برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌ها به این ابعاد توجه ویژه‌ای شود و به عنوان مبنایی برای تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های راهبردی ورزش تفریحی زنان مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

1. Abbasgholizadeh, N., Abazari, M., Hazrati, S. & Adham, D. (2017). Women Physical Activity and its Effective Factors Using a Social-Ecological Model. *Annals of Medical & Health Sciences Research*, 7: 438-441.

---

1. Harris & Grootjans
2. Bauman & et al.

2. Adelhkani, A., Vaez Mousavi, S. M. K. & Farahani, A. (2012). Cultural Capital Among Participants in Sport for All (Policy Problems and Practical Solutions). *Majlis and Rahbord*, 16 (96): 5-32.
3. Afarinesh Khaki, A., Tondnavis, F. & Mozaffari, AM. (2005). Comparing the views of faculty members, instructors, athletes and managers on how to develop general sport. *Sport and exercise sciences*, 3 (5): 1-22.
4. Al-Eisa, E.S. & Al-Sobayel, H.I. (2012). Physical Activity and Health Beliefs among Saudi Women. *Journal of Nutrition and Metabolism*, 1-6.
5. Anaza, E. & McDowell, J. (2013). An investigation of constraints restricting urban Nigerian women from participating in recreational sport activities. *national recreation and park association*, 45(3): 324-344.
6. Asefi, A.A. & Ghanbarpoor, A. (2018). The effective factors model in institutionalization of sport for all in Iran. *Sports management and motor behaviour journal*. 8 (16): 29-46.
7. Atghia, N. (2008). Physical activities needs assessment among female employed at the Alzahra university and presersity and presenting practical strategies. *Journal of movement science & sports*, 6(11): 79-95 (Persian).
8. Atghya N. (2007). *Needs Assessment of Different Groups of Iranian Women in General Sports Research in Sport Sciences*. 17(5): 15-31 (Persian).
9. Bauman, A.E., Bellew, B., Owen & Vita, P. (2001). Impact of an Australian mass media campaign targeting physical activity in 1998. *American journal of preventive medicine*. , 21(1): 41-47.
10. Brownson, R. C., Baker, E. A., Housemann, R. A., Brennan, L. K., & Bacak, S. J. (2001). Environmental and policy determinants of physical activity in the United States. *American journal of public health*, 91(12):1995-2003.
11. Carr, K., Smith, K., Weir, P. & Horton, S. (2017). Sport, Physical Activity, and Aging: Are We on the Right Track?" in *Sport and Physical Activity across the Lifespan*. Springer. pp. 317-346.
12. Cheah, Y. (2011). Influence of socio-demographic factors on physical activity participation in a sample of adults in Penang, Malaysia. *Malaysian journal of nutrition*. , 17(3): 385-391.
13. Chung, P. K., Liu, J. D. & Chen, W. P. (2013). Perceived constraints on recreational sport participation: evidence from Chinese university students in Hong Kong. *World leisure journal*, 55(4): 347-359.
14. Coates, D. (2007). Stadiums and Arenas: Economic Development or Economic Redistribution?. *Contemporary Economic Policy*, 25 (4): 565-577.
15. Cooky, CH., Messner, M. & Hextrum, R. (2013). Women Play Sport, But Not on TV: A Longitudinal Study of Televised News Media. *Communication & Sport*, 1(3): 203-230.
16. Danaeifard, H., Alvani, M. & Adel, A. (2012). Qualitative research methodology in management: a comprehensive approach. Safar Press.
17. Danaeifard, H. & Mozafari, Z. (2008). Validity and Reliability in Qualitative Management Research: Reflections on Research Auditing Strategies *Management researches*, 1:131-162 (Persian).

17. Ehsani, M. & Azab daftraran, M.(2003). Investigation of the factors preventing the participation of female students in sports activities at Islamic Azad University, Khorasgan Branch. *Olympics Quarterly*, 3 & 4: 29-39 (Persian).
18. Eime, R.M., Charity, M. J., Harvey, J.T. & Payne, W. (2015). Participation in sport and physical activity: associations with socio-economic status and geographical remoteness. *BMC public health*, 15(434): 1-12.
19. Ghafouri, F.; Kashkar, S. & Chopankarra, V. (2012). Analysis of the factors affecting the development of sport in general from the viewpoint of Tehran municipality sport managers. *Proceedings of the National Conference on Sport Recreation* (Persian).
20. Ghahremani, J., Mohazamzadeh, M. & Saeidy, Sh. (2013). Investigation barriers of sports participation of woman teachers in Three levels of educational in city of Marand. *Applied research in sport management*, 2(2): 57-66 (Persian).
21. Harris, N. & Grootjans, J. (2012). The application of ecological thinking to better understand the needs of communities of older people. *Australasian Journal on Ageing*, 31(1), 17-21.
22. Hoseini, S., Kashef, M & Seyed Ameri , M.H. (2013). Locating Sport Gyms through Geographical Information System; Case Study: Saghez City, *Applied research in sport management*. 2(1): 25-34 (Persian).
23. Hsu, Y. & jh, F. (2018).Older adults' physical exercise and health-related quality of life: The mediating role of physical self-concept. *Educational Gerontology*, 44(4): 247-254.
24. Huang, H. & Humphreys, B. R. (2012). Sports participation and happiness: Evidence from US microdata. *Journal of Economic Psychology*, 33(4): 776-793.
25. HumanKinetics (2006). *Introduction to Recreation and Leissure With Web Resource-2nd Edition*. p:4.
26. Karimi, M. & Bagheri, gh.(2009). Restrictive factors of women's sports in Qom province from the viewpoint of sports experts. *Research Center of Qom Province*, 5, 181-200 (Persian).
27. Kashkar, S. & Ehsani, M. (2007). Investigating the Importance of Tehran Women's Obstacle Factors in Participating in Exercise Exercise Regarding the Variable of Individual Characteristics. *Journal of Women's Studies*, 2: 113-134 (Persian).
28. Lenneis, V. & Pfister, G. (2017). When girls have no opportunities and women have neither time nor energy: the participation of Muslim female cleaners in recreational physical activity. *Sport in Society*, 36(4): 1203-1222.
29. Miles, A., Rapoport, L., Wardle, J., Afuape, T., & Duman, M. (2001). Using the mass-media to target obesity: an analysis of the characteristics and reported behaviour change of participants in the BBC's Fighting Fat, Fighting Fit'campaign. *Health Education Research*, 16(3): 357-372.
30. Mirghafoori, SH.A., Sayyadi Touranlou, H. & Mirfakhreddini SH. (2009). The Analysis of Factors Affecting Women's Participation in Sport (Female Students of Yazd University). *Journal of Sport Management*, 1(1): 83-100 (Persian).
31. Moniruzzaman, M., Zaman, M.M., Islalm, M.S., Ahasan, H.A.M.N., Kabir, H., & Yasmin, R. (2016). Physical activity levels in Bangladeshi adults : results from STEPS survey 2010. *public health*, 137, 131-138.

32. Mull, R., Bayless, F., Kathryn, G., Jamieson, L. (2005). recreational sport management, Australia, Human Kinetics, P:20.
33. Muñoz, C., Rodríguez, P., Suárez, M.J. (2014). Sports and cultural habits by gender: An application using count data models. *Economic Modelling*, 36: 288-297.
34. Mutmani A, Hemmati A, Moradi H. (2014). Identifying and prioritizing obstacles facing women in sports activities. *Sports Management Studies Journal*. , (24): 111-130 (Persian).
35. Panahi, MH., Sedaghat zadegan esfahani, Sh. (2012). Power Resources and Ideological Interpretation of Women's Sports Rules. *Women in development and politics*, 10(1):5-22 (Persian).
36. Rahimi movaghar, A. (2004). A review on the prevalence and the patterns of drug abuse in women in Iran. *Social welfare*, 3(12):203-226.
37. Ross, C. & Gray, H.J. (2010). Introduction to recreation and leisure (Chapter 14: Recreational sport management), human kinetics, p:290.
38. Safari M. & Ghareh MA. (2016). Identification and Classification of Effective Environmental Factors in Popularity of Recreational Sports in Iran. *Journal of Sport Management*, 8(1): 51-68 (Persian).
39. Salesi M. & Jowkar B. (2011). Effects of Exercise and Physical Activity on Happiness of Postmenopausal Female. *Journal of Ageing*, 6(2): 7-14 (Persian).
40. Schulenkorf, N. & Siefken, K. (2018). Managing sport-for-development and healthy lifestyles: the sport-for-health model. *Sport managment review*.
41. Sindik, J. & Vojnovic, N. (2012). Sex differences in the attitudes of students of physical education related to leisure and recreational sports activities. *Sport Science*, 5(2): p. 36-39.
42. Sit, C.H., Kerr, J.H. & Wong, I.T. (2008). Motives for and barriers to physical activity participation in middle-aged Chinese women. *Psychology of Sport and exercise*, 9(3): 266-283.
43. Strauss, A. & Corbin, J. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. Translator: Buick Mahmoudi (1385). Tehran: Institute of Humanities and Cultural Studies.
44. Swann, CH., Telenta, J., Draper, G., Liddle, S., Fogarty, A., Hurley, D., Vella, S., (2018). Youth sport as a context for supporting mental health: Adolescent male perspectives. *Psychology of Sport and Exercise*, 35: 55-64.
45. Taghdisi, M.H., Doshmangir, P., Dehdari, T. & Doshmangir, L. (2013). Influencing Factors on Healthy Lifestyle From Viewpoint of Ederly People: Qualitative Study. *Salmand (Iranian journal of ageingkhg)*, 27: 47-58 (Persian).
46. Torkildsen, G. (2011). torkildsen's sport and leisure management, ed. 6th. Routledge, 270 Madison Avenue, New York, NY10016.
47. Van Tuyckom, C. & Scheerder, J. (2008). SPORT FOR ALL? SOCIAL STRATIFICATION OF RECREATIONAL SPORT ACTIVITIES IN THE EU-27. *Kinesiologia Slovenica*, 14(2), 54-63.
48. Wood, L. (2011). Continued Sport Participation and The Negotiation of Constraints, Dissertation, The University of Western Ontario London, Ontario, Canada.

ارجاع دهی

سعادت‌نی فرد، الهه؛ جوادی‌پور، محمد؛ هنری، حبیب؛ صفاری، مرجان؛ زارعیان، حسین.
(۱۴۰۰). الگوی توسعه ورزش تفریحی زنان در ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۹(۲۲):
۱۸۷-۲۱۶. شناسه دیجیتال: 10.22089/res.2019.6565.1565

Saadatifard, E; Javadipour, M; Honari, H; Saffari, M; Zareian, H. (2021).
The Pattern of Women's Recreational Sports in Iran. *Research on
Educational Sport*, 9(22): 187-216. (Persian). 10.22089/res.2019.6565.1565